

Bogumił Skoczyński

Klaus-Dietrich Staemmler (1921-1999) - przyjaciel literatury polskiej

---

Biblioteka 4 (13), 57-63

2000

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KLAUS-DIETRICH STAEMMLER (1921-1999) PRZYJACIEL LITERATURY POLSKIEJ

Dr Klaus Staemmler urodził się 4 lipca 1921 roku w Bydgoszczy rodzinie niemieckiego lekarza. Bydgoszcz była jednym z tych dziwnych miast, jakich sporo było w międzywojennej Polsce, w których bliskie sąsiedztwo Polaków i Niemców, układało się w całość niezwykle skomplikowaną i często - o czym też nie zapominamy - tragiczną. Takie bliskie sąsiedztwo rodzi z jednej strony urazy, bywa źródłem rozmaitych fobii, ale również - fascynacji i wzajemnych zainteresowań. Dopiero dziś badacze literatury polskiej odkrywają, jak wiele twórczość Kasprowicza, Przybyszewskiego czy Rittnera zawdzięcza faktowi, że dzieciństwo i wczesną młodość spędzili w kręgu polsko-niemieckiego pogranicza kulturowego. Gdzieś w tym właśnie kontekście należałoby umieścić życie i działalność Klausu Staemmlera.

Zredukowana do prostych faktów jego biografia układa się w schemat dość dla jego generacji typowy: nauka w niemieckim liceum w Bydgoszczy i matura w 1939 roku, studia prawnicze podjęte na Uniwersytecie we Wrocławiu, przerwane przez wojnę. Klausowi

Staemmlerowi nie dane było skorzystać z „jaski późnego urodzenia”. W czasie wojny służył w Luftwaffe jako radiotelegrafista, ale - jak dowodnie pokazuje jego dalsza działalność - faszyzm nie zmienił jego sposobu myślenia i patrzenia na świat.

Po wojnie w 1945 podjął studia w zakresie historii Europy wschodniej na Uniwersytecie w Getyndze (*Georg-August-Universität zu Göttingen*), które w 1949 roku wieńczył obroną pracy doktorskiej *Preussen und Livland in ihrem Verhältniss zur Krone Polen 1561-1586*¹. W 1950 roku poślubił Margret. Po studiach pracował jako księgarz w wydawnictwach w Getyndze, Stuttgartu i Gütersloh. W roku 1963 został docentem. Od roku 1965 aż do przejścia na emeryturę w 1986 r. pracował na stanowisku zastępcy dyrektora szkół Niemieckiego Księgarstwa we Frankfurcie nad Menem. Zmarł 2. listopada 1999 roku w Münster, dokąd przeprowadził się krótko przed śmiercią.

Obok pracy zawodowej dość wcześnie pojawił się w jego życiu nowy motyw - tłumaczenie literatury polskiej na język niemiecki. Traktowane początkowo bardzo skromnie, nieśmiało, jako rodzaj najzupełniej prywatnego hobby (Staemmler tłumaczył fragmenty czytanej przez siebie prozy żonie) od roku 1958, kiedy za namową znanego pisarza niemieckiego Dietera Lattmanna opublikował swoją

¹ Wydana pt. *Preußen und Livland in ihrem Verhältniss zur Krone Polen 1561 bis 1586*, Marburg a.d.Lahn 1953.

pierwszą pracę (opowiadanie Jarosława Iwaszkiewicza *Kongres we Florencji*) stanie się czymś, co zdominuje całkowicie jego życiową aktywność.

Dorobek translatorski Klaus Staemmlera, jak każde dzieło po śmierci swego twórcy, zaczyna wieść swój samodzielny, całkowicie od niego niezależny żywot. Jest obecne w katalogach, przeglądach, bibliografiach, będzie obrabiane w komentarze i oceny. Już dziś, kiedy próbujemy je ogarnąć budzi nasz szacunek i podziw swoimi rozmiarami i wewnętrznym zróżnicowaniem. Bez cienia przesady możemy powiedzieć, że Staemmler-tłumacz ogarnął swoją działalnością wszystkie najważniejsze zjawiska współczesnej literatury polskiej: Jarosław Iwaszkiewicz, Witold Gombrowicz, Zbigniew Herbert, Hanna Krall, Andrzej Kuśniewicz, Stanisław Lem, Sławomir Mrożek, Jan Józef Szczepański, Andrzej Szczypiorski i wielu innych. Był autorem krytycznoliterackich opracowań, w których przybliżył niemieckim czytelnikom znaczące tytuły i postaci polskiej literatury². Szczególnie cenne są sporządzone przez niego przez lata bibliografie tłumaczeń literatury polskiej na język niemiecki m. in. *Polnische Übersetzung 1945-1975* Dortmund 1975, oraz w czasopiśmie „*Begegnung mit Polen*” za lata 1967-1970 i 1972-1980 i „*Ansichten*” 1988-1993/94.

Zdawkowe i dość mocno zużyte określenia w rodzaju: „ambasador kultury polskiej”, „przyciel polskiej literatury” w odniesieniu do Klaus Staemmlera nabierają właściwego znaczenia. Nikt, obok Karła Dedeciusa, nie zasługuje bardziej na to miano.

Działalność jego szybko została dostrzeżona i doceniona w Polsce. Staemmler został uhonorowany licznymi nagrodami i odznaczeniami: nagroda ZAIKSu w 1970, nagroda Polskiego PEN Clubu w dziedzinie tłumaczeń w 1990. W roku 1992 w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Bydgoszczy odbyło się sympozjum na temat sztuki tłumaczenia Klaus Staemmlera (organizator prof. dr hab. Jan Papiór). W roku 1993 Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu nadał mu tytuł doktora honoris causa za zasługi dla literatury i kultury polskiej.

Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu ma jednak szczególny powód, by zachować Klaus Staemmlera we wdzięcznej pamięci. W roku 1998 tłumacz podarował jej swój unikalny zbiór poloników. Jest to dar prawdziwie królewski, wyjątkowy w skali Polski. Kolekcja ta obejmuje wydane w Niemczech tłumaczenia literatury polskiej, wszelkiego rodzaju opracowania dotyczące naszej historii i kultury. Razem ok. 3000 woluminów (według dokumentów przewozowych 1380 kg). Są wśród nich rzeczy zupełnie wyjątkowe, jak np. XIX-wieczne tłumaczenia polskich romantyków, wydane jeszcze za ich życia. Równie cenny i budzący zdumienie swoim rozmiarem jest zbiór sztuk teatralnych, który zawiera wszystkie nasze najważniejsze dokonania dramatopisarskie: od *Odprawy posłów greckich* Jana Kochanowskiego poprzez dzieła Aleksandra Fredry, Gabrieli Zapolskiej, Tadeusza Rittnera, Stanisława Wyspiańskiego, Stanisława Ignacego Witkiewicza (Witkacego), aż do Jerzego Szaniawskiego, Witolda Gombrowicza, Tadeusza Różewicza, Sławomira Mrożka i in. Ta kolekcja - owoc żmudnych, prowadzonych latami poszukiwań antykwarycznych lepiej charakteryzuje jej właściciela, niż sążniste dociekania biografów. Wytania się spoza niej wizerunek człowieka szczerze i autentycznie zafascynowanego polską kulturą, który przybliżenie jej Niemcom uznał za swoją życiową powinność. Zawód tłumacza stał się dla niego rodzajem misji, którą pracowicie, z niezwykłym oddaniem wypełniał całe czterdzieści lat. Tak właśnie, z cechującą go skromnością, ale też poczuciem wagi własnych dokonań charakteryzował swoją pracę w wykładzie wygłoszonym podczas uroczystości wręczenia mu doktoratu *honoris causa* na naszej uczelni:

Z jednej strony więc żałuję, że w XIX wieku za mało przyswojono u nas literatury polskiej, z drugiej cieszę się, że przynajmniej niektórzy Niemcy, tłumacze, wydawcy, czytelnicy zdecydowali się na współpracę z Polakami i na pomoc polskim autorom. W czasach międzywojennych było to mało

² Szczegółowy wykaz prac Klaus Staemmlera znajdzie czytelnik w dołączonym do niniejszego szkicu aneksie, w którym zestawiono w porządku alfabetycznym wszystkie jego prace translatorskie.

populame, po roku 1945 jednak literatura polska parła szerokim nurtem na zachód, tzn. do Niemiec. Jej poczytność w Niemczech da się uzasadnić nie tylko przyjaznią polityczną między Polską Ludową a NRD. Także w NRF zaczęto interesować się literaturą polską tak dawniejszą, jak i współczesną... Może innym tłumaczom i mnie również udało się wyróżnić dawniejsze grzechy.

Do tych spraw moralnych należy też przyznanie, że my Niemcy często czuliśmy się lepsi od Polaków, lepsi w różnych dziedzinach, nie tylko politycznych. Poczucie przewagi, np. gospodarczej czy kulturalnej, właściwie bezzasadne, było i jest niestety, dość rozpowszechnione w stosunku Niemców do Polaków. Nawet jeśli się tego nie artykułuje, jeśli się milczy - Polacy to odczuwają. I to właśnie jest ciężki grzech, który trzeba jak najszybciej przezwyciężyć.³

Żyjemy dziś w szczególnej epoce. Odchodzą - taką przynajmniej mamy nadzieję - w niebyt stereotypy, fobie, uprzedzenia, które dzielą Polaków i Niemców i chociaż będzie to proces długi i żmudny niewolny od nieporozumień i trudności, to przecież pierwsze kroki na tej drodze zostały poczynione. Wielka w tym zasługa dra Klausa Staemmlera.

Dziękujemy Panie Doktorze

Publikacje o Klausie Staemmlerze:

1. *Konfiguracje 2 / Konfigurationen 2. Artykuły i studia polsko-niemieckich stosunków kulturowych - Beiträge und Untersuchungen zu polnisch-deutschen Kulturbeziehungen*, red./hrsg. v. Halina Barcikowska, Jan Papiór, Bydgoszcz 1993, s.147 [symposium w siedemdziesiątą rocznicę urodzin dr Klausa Staemmlera, najwybitniejszego tłumacza literatury polskiej, zawiera m. in. Barcikowska Halina: *Między fascynacją a komunikacją. Kilka refleksji na temat „Moich współczesnych” Stanisława Przybyszewskiego w wersji oryginalnej i tłumaczeniu [Klaus Staemmler]*, s.33-45; Honsza Norbert, Światłowska Irena: *Kulturbegegnung zwischen Deutschland und Polen. Staemmler und Dedecius als Vermittler zwischen zwei Nationen*, s.23-31; Kozłowski Aleksander, Kuczyński Krzysztof A.: *Klaus Staemmler - sylwetka twórcy (zarys do 1981 r.)*, s.9-21];
2. *Nicolae Staemmler Doctor Honoris Causa Universitatis Studiorum Mickiewiczianae Posnaniensis*, Poznań 1994 Wydawnictwo Naukowe UAM, seria Doktorzy Honoris Causa nr 19, s.46 [zawiera teksty wygłoszone podczas uroczystości nadania doktoratu *honoris causa*, bibliografię tłumaczeń w opracowaniu Margret Staemmler i wykład doktorski Klaus Staemmlera *Tłumaczenie jako zadanie życiowe*];
3. Fac Bolesław: *Jesienny obłok jeziora. Opowiadania kaszubskie*, Gdańsk 1996, s.111 [zawiera m. in. pełne tłumaczenie wykładu doktorskiego Klaus Staemmlera *Übersetzen als Lebensaufgabe* oraz artykuł Andrzeja Szczypiorskiego *Klaus Staemmler w języku polskim i niemieckim*];
4. Szczypiorski Andrzej: *Uwagi o sztuce przekładu (Zwierzenia pisarza)*, „Biblioteka”, 4 : 2000, s.45-54. [zawiera tekst wykładu pisarza z okazji otwarcia wystawy „Literatura polska w Niemczech z kolekcji dr Klaus Staemmlera doktora honoris causa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu”, wygłoszony dnia 8 kwietnia 1999 roku w Bibliotece Uniwersyteckiej w Poznaniu]
5. Krasinski Janusz: *Klaus Staemmler. Ambasador polskiej literatury*, „Rzeczpospolita”, nr 276/5441 z 26 listopada 1999, s. A11 [krótka notka pośmiertna];
6. Papiór Jan: *Von der verstummten Feder eines modernen deutschen Übersetzers. In memoriam Klaus Staemmler (1921-1999) (mit Werk- und Personalfbibliographie)*, „Studia Niemcoznawcze”, 2000, nr 20, s.339-368 [bibliografia zawiera 319 pozycji].

³ *Nicolae Staemmler Doctor honoris causa Universitatis Studiorum Mickiewiczianae Posnania*, Poznań 1994, s.31.

ANEKS

Bibliografia tłumaczeń dr Klaus Staemmlera z polskiej literatury pięknej (książki, opowiadania w antologiach i słuchowiska)⁴

1. [Antologia] *Ballade vom schönen Tag* (Po prostu miłość, wybór), hrsg. v. D. Lukawska u. B. Olszańska, Hamburg/Düsseldorf 1972, s. 354 [Bibliotheca Polonica].
2. [Antologia] *Die Federn des weißen Adlers - Polnische Erzählungen aus vierzig Jahren* - Auswahl und Übersetzung von Klaus Staemmler, Frankfurt/M. 1986, s. 292 [Suhrkamp Taschenbuch 1271].
3. [Antologia] *Frühling, Sommer, Herbst & Winter - Polnische Humoresken* (Przedstawiamy humor polski - Pory roku), hrsg. v. J. Wittin, Hamburg/Düsseldorf 1969, s. 222 [Bibliotheca Polonica].
4. [Antologia] *Moderne Erzähler der Welt. Polen*, Vorwort v. M. Rehs, Auswahl und Übersetzung v. Klaus Staemmler, Tübingen 1975, s. 397 [Geistige Begegnung XLVI].
5. [Antologia] *Phantasma - Polnische Geschichten aus dieser und jener Welt* - Auswahl u. Übersetzung v. Klaus Staemmler; Frankfurt/M. 1982, s. 281 [Suhrkamp Taschenbuch 826].
6. [Antologia] *Polen im Exil - Eine Anthologie* [mit anderen Übersetzern], hrsg. v. K. Dybciak; Frankfurt/M. 1988.
7. Bardijewski Henryk: *Abflug* (Odlot); [Słuchowisko radiowe: WDR 3.7.1971].
8. Bardijewski Henryk: *Drei Strich Vier - Komödie* (Trzy łamane przez cztery); Frankfurt/M. 1969, s. 111; [Skrypt teatralny].
9. Bień Adam: *Der Stern* (Gwiazda); [in: „Begegnung mit Polen”, nr 14 (1977), 4, s. 45-54].
10. Brandys Kazimierz: *Der Marktplatz - Erinnerungen an die Gegenwart* (Rynek); Frankfurt/M. 1971, s. 247.
11. Brandys Marian: *Maria Walewska - Napoleons große Liebe - Eine Historische Biographie* (Kłopoty z panią Walewską), Zitate aus den französischen Quellen übersetzt v. Ruth Martinus; Frankfurt/M. 1971, s. 305.
12. Bratny Roman: *Die Hunde* (Na bezdomne psy); Frankfurt/M. 1983, s. 135 [Suhrkamp Taschenbuch 877].
13. Dąbrowska Małgorzata: *Aus den Tagebüchern 1914-1965* (Dziennik), hrsg. u. ausgewählt v. T. Drewnowski; Frankfurt/M. 1989, s. 386 [Polnische Bibliothek].
14. Dyczek Ernest: *Termiten - Erzählung* (Termity); Salzburg 1986, s. 71.
15. Dygat Stanisław: *Ich kann Jowitas Augen nicht vergessen - Roman* (Disneyland); Hamburg: 1968, s. 273 [Bibliotheca Polonica].
16. Es Nora (Nora Szczepańska): *Im Auftrag des Dakota* (Ucho wodza); Stuttgart 1979, s. 174.
17. Es Nora (Nora Szczepańska): *Die Söhne der Dakota* (Dziki Anda); Stuttgart 1978, s. 189.
18. Filipowicz Komel: *Der Kater im nassen Gras - Erzählungen* (Kot w mokrej trawie), Nachwort T. Wallas; Frankfurt/M. 1987, s. 339 [Polnische Bibliothek].
19. Filipowicz Komel: *Das Mädchen mit der Puppe oder Vom Bedürfnis nach Kummer und Einsamkeit*, [in: „Begegnung mit Polen”, nr 13 (1976), 2, s. 59-63].
20. Filipowicz Komel: *Männer sind wie Kinder - Drei Kurzromane* (Mężczyzna jak dziecko; Romany prowincjonalny; Jeniec i dziewczyna); Hamburg/Düsseldorf 1969, s. 335 [Bibliotheca Polonica].
21. Filipowicz Komel: *Die Pistole*; [in: „Begegnung mit Polen”, nr 1973, 1, s. 53-58].
22. Fink Ida: *Beschreibung eines Morgens* (Opis poranka); [Słuchowisko radiowe: Bremen 7.12.1984].
23. Fink Ida: *Die Reise* (Podróż); München 1991, s. 236.
24. Fink Ida: *Eine Spanne Zeit - Erzählungen und das Stück 'Der Tisch'* (Skrawek czasu), Übersetzung mit I. Fink u. B. Fink; Zürich 1983, s. 179.
25. Fink Ida: *Die Spur* (Ślad); [Słuchowisko radiowe: SDR 15.3.1987].
26. Gołubiew Antoni: *Begegnung auf der Heiligkreuzstraße* (Spotkanie na Świętokrzyskiej); Witten/Berlin 1971, s. 69 [Der Eckart-Kreis 28].
27. Gombrowicz Witold: *Argentinische Streifzüge und andere Schriften* (Wędrowki po Argentynie) [Gesammelte Werke Bd. 11] [und aus dem Argentinischem v. Gisbert Haefss]; München 1991, s. 214.
28. Gombrowicz Witold: *Die Besessenen - Roman* (Opętani); München 1989, s. 399.
29. Gombrowicz Witold: *Polnische Erinnerungen* (Wspomnienia polskie); München 1985, s. 255 [Gesammelte Werke 10].

⁴ Daty w bibliografii tłumaczeń oznaczają pierwsze edycje książkowe lub pierwsze emisje radiowe (pełny wykaz poszczególnych wydań w: Jan Papiór, *Von der verstummten Feder...*, *Studia Niemcoznawcze* tom 20:2000, str. 346-368). Rozgłoszenie radiowe: BR (Radio Bremen), HR (Hessischer Rundfunk - Frankfurt/M.), NDR (Norddeutscher Rundfunk - Hamburg), SDR (Süddeutscher Rundfunk - Saarbrücken), SWF (Südwestfunk - BadenBaden), WDR (Westdeutscher Rundfunk - Köln) [cyt. za: Papiór Jan, *Von der verstummten Feder...* str. 347]

30. Grabiński Stefan: *Das Abstellgleis - Unheimliche Geschichten* (Niesamowite opowieści), Nachwort v. S.Lem; Frankfurt/M. 1971, s.217 [Bibliothek des Hauses Usher].
31. Grabiński Stefan: *Dunst und andere unheimliche Geschichten* (Czad i inne niesamowite opowieści), Nachwort M. Wydmuch; Frankfurt/M. 1974, s.249 [Bibliothek des Hauses Usher].
32. Greñ Zygmunt: *Das ungeschriebene Buch - Literarische Notizen* (Książka nienapisana); Hamburg/Düsseldorf 1968, s.227 [Bibliotheca Polonica].
33. Herbert Zbigniew: *Ein Barbar in einem Garten 2* (Barbarzyńca w ogrodzie 2); Frankfurt/M. 1970, s.135 [Edition Suhrkamp 365].
34. Herbert Zbigniew: *Ein Barbar in einem Garten 12* (Barbarzyńca w ogrodzie 12), (Übersetzung mit W.Tiel); Frankfurt/M. 1977, s.321 [Bibliothek Suhrkamp 536].
35. Herbert Zbigniew: *Im Vaterland der Mythen - Griechisches Tagebuch* (Essays und Gedichte) [Übersetzung mit K.Dedecius u. W.Tiel]; Frankfurt/M. 1973, s.219 [Bibliothek Suhrkamp 339].
36. Herbert Zbigniew: *Das Land nach dem ich mich sehne - Lyrik und Prosa*, Vorwort M.Krieger, Nachwort J.Błoński, Übersetzer G.v.Birkenfeld, K.Dedecius, K.Staemmler, O.J.Tauschinski, W.Tiel; Frankfurt/M. 1987.
37. Herbert Zbigniew: *Opfer der Könige- Zwei Essays*; [aus *Ein Barbar in einem Garten* (Barbarzyńca w ogrodzie)]; Frankfurt/M. 1996, s.114.
38. Herbert Zbigniew: *Rovigo - Gedichte* (Rovigo); Frankfurt/M. 1995, s.59.
39. Herbert Zbigniew: *Stilleben mit Kandare - Skizzen und Apokryphen* (Martwa natura z wędzidlem); Frankfurt/M. 1994, s.219.
40. Herbert Zbigniew: *Der Tulpen bitterer Duft* (Gorzki zapach tulipanów); Suhrkamp Frankfurt/M. 1995, s.61 [Auszug aus dem Band *Stilleben mit Kandare*, 1994].
41. Iwaszkiewicz Jarosław: *Drei Erzählungen - Tano, Die Geschichte mit dem Kater, Die Geschichte mit dem Hund* (Tano, Opowiadanie z kotem, Opowiadanie z psem); Frankfurt/M. 1981, s.125 [Bibliothek Suhrkamp 736].
42. Iwaszkiewicz Jarosław: *Drei Mühlen - Erzählungen* (Młyn nad Utratą, Młyn nad Lutynią, Młyn nad Kamionną); Frankfurt/M. 1965, s.165 [Fischer-Bucherei 705].
43. Iwaszkiewicz Jarosław: *Die Fraulein von Wilko - Drei Novellen* (Panny z Wilka, Brzezina, Matka Joanna od Aniolów); Frankfurt/M. 1985, s.335 [Polnische Bibliothek].
44. Iwaszkiewicz Jarosław: *Der Friedhof in Toporów - Erzählung* (Cmentarz w Toporowie); [in: „Begegnung mit Polen“, nr 14 (1977), 2, s. 31-36].
45. Iwaszkiewicz Jarosław: *Heydenreich/Mephisto-Walzer* (Heydenreich/Mefisto-walc); Frankfurt/M. 1966, s.127 [Bibliothek Suhrkamp 178].
46. Iwaszkiewicz Jarosław: *Kongreß in Florenz - Roman* (Kongres we Florencji); Langen-Müller München 1958, s.125.
47. Iwaszkiewicz Jarosław: *Die Liebenden von Marona - Erzählungen* (Kochankowie z Marony); München 1962, s.334.
48. Iwaszkiewicz Jarosław: *Mutter Joanna von den Engeln - Erzählung* (Matka Joanna od Aniolów); München 1970, s.219.
49. Iwaszkiewicz Jarosław: *Die Rückkehr der Proserpina - Erzählungen* (Powrót Prozerpiny); München 1967, s.203.
50. Iwaszkiewicz Jarosław: *Ruhm und Ehre - Roman* (Sława i chwala, tom 1 i 2) München 1960, s.822.
51. Iwaszkiewicz Jarosław: *Zwei Kirchen - Erzählungen* (Kościół w Skaryszewie; Notre-Dame-la-Grande); Witten/Berlin 1970, s.69 [Der Eckart-Kreis 26].
52. Janicki Jerzy: *Der freie Samstag* (Wolna sobota); [Hörspiel:WDR 12.4.1987].
53. Janicki Jerzy: *Ein Nylonbaum macht noch kein Weihnachten* (Prawdziwej choinki nylon-stylon nie zastąpi); [Stuhowisko radiowe: HR 18.12.1978].
54. Jasiński Bruno: *Pest über Paris - Roman* (Palę Paryż); Kiel 1984, s.329.
55. Korczak Janusz: *König Hänschen*, Übersetzt v. Katja Weintraub, Revision der Übersetzung Klaus Staemmler, Nachwort v. Elisabeth Heimpel; Göttingen 1971.
56. Kowalska Anka: *Große Ferien - Roman* (Pestka); München 1967, s.283.
57. Krall Hanna: *Schneller als der liebe Gott* (Zdażyć przed Panem Bogiem), Vorwort v. Willy Brandt; Frankfurt/M. 1980, s.152 [Edition Suhrkamp - Neue Folge 23].
58. Krasinski Janusz: *Filip mit der Wahrheit in den Augen - Vergnügliches Drama* (Filip z prawdą w oczach); Frankfurt/M. 1969, s.11; [Skrypt teatralny].
59. Krasinski Janusz: *Die Kappe oder Tod auf Raten* (Czapa czyli Śmierć na raty); Frankfurt/M. 1970, s.121; [Skrypt teatralny].
60. Krasinski Janusz: *Der Karren* (Wózek); Frankfurt/M. 1970, s.148 [Edition Suhrkamp 388].
61. Krasinski Zygmunt: *Hundert Briefe an Delfina* (Sto listów do Delfiny; wybór J.Kott); Frankfurt/M. 1967, s.475.
62. Kuśniewicz Andrzej: *König beider Sizilien - Roman* (Królestwo Obojga Sycylii); Hamburg/Luzern 1981, s.296.

63. Kuśniewicz Andrzej: *Lektion in einer toten Sprache - Roman* (Lekcja martwego języka); Frankfurt/M. 1987, s.182 [Bibliothek Suhrkamp 963].
64. Lem Stanisław: *Die Einweihung* (Wtajemniczenie); [Stuchowisko radiowe: NDR Hvr. 5.7.1983].
65. Lem Stanisław: *Golem XIV und andere Prosa* [Autorisierte Übersetzung]; Frankfurt/M----
66. Lem Stanisław: *Die Maske / Herr F.* (Maska / Pan F.) - Zwei Erzählungen [Übersetzung mit J.Reuter]; Frankfurt/M. 1977, s.112 [Bibliothek Suhrkamp 561].
67. Lem Stanisław: *Memoiren gefunden in der Badewanne* (übersetzt Klaus Staemmler mit W.Tief.); Frankfurt/M. 1979.
68. Lem Stanisław: *Die Mondnacht - Noc księżycowa*; [Stuchowisko radiowe: BR 3.5.1975]
69. Lem Stanisław: *Mondnacht - Hör- und Fernsehspiele* [Werke in Einzelausgaben], übersetzt von Ch.Eckart, J.Janke, K.Staemmler, I.Zimmermann-Göllheim; Frankfurt/M. 1977.
70. Lem Stanisław: *Profesor Tarantogias Sprechstunde* (Godzina przyjęć profesora Tarantogi); [Stuchowisko radiowe: BR 7.2.1977]
71. Lem Stanisław: *Die Ratte im Labyrinth* (Szczur w labiryncie), Vorwort v. F.Rottensteiner; [Übersetzung Klaus Staemmler mit R.Buschmann, J.Reuter u. C.Rymarowicz]; Frankfurt/M. 1982, s.274 [Suhrkamp Taschenbuch 806].
72. Lem Stanisław: *Rette den Kosmos - Offener Brief an John Tichy*; [in: „Begegnung mit Polen“, nr 11 (1974), 1-2, s.74-82]
73. Lem Stanisław: *Schichtorte* (Przekładaniec); [Stuchowisko radiowe: WDR 22.3.1975].
74. Lem Stanisław: *Der Schnupfen* (Katar); Frankfurt/M. 1977, s.202.
75. Lem Stanisław: *Die Untersuchung/Der Schnupfen* (Śledztwo/Katar) [Übersetzung mit J.Reuter u. H.J.Mayer]; Stuttgart 1979, s.415.
76. Lem Stanisław: *Die vollkommene Leere* (Doskonała próżnia) [Autorisierte Übersetzung]; Frankfurt/M. 1973, s.261.
77. Lem Stanisław: *Wie die noch einmal davon kam - Der Kyberjade erster Teil*, hrsg. v. F.Rottensteiner; Frankfurt/M. 1985.
78. Mrozek Sławomir: *Das Leben ist schwer - Satiren* (Trudne życie); München 1985, s.156 [dtv 10480].
79. Mrozek Sławomir: *Mein unbekannter Freund und andere Geschichten* (kurze Erzählungen 1981-1985); Zürich 1999.
80. Mrozek Sławomir: *Der Vertrag - Die Rache*; [in: *Neue Literatur* (Bukarest) 1986, 10, s.60-74].
81. Mularczyk Andrzej: *Aus dem tiefen Wasser* (Z głębokości wód); [Stuchowisko radiowe: WDR 8.4.1990].
82. Mularczyk Andrzej: *Das Haus auf den Knochen* (Dom na kościach); [Stuchowisko radiowe: WDR 25.8.1991].
83. Nowakowski Marek: *Der Abbruch* (Z góry widziane); [Stuchowisko radiowe: SDR 22.7.1979].
84. Nowakowski Marek: *Die Einladung* (Zaproszenie); [Stuchowisko radiowe: SWF 8.1.1978].
85. Nowakowski Marek: *Die Flucht*; [in: „Begegnung mit Polen“, nr 1968, 11, S. 364].
86. Nowakowski Marek: *Ich rede zu laut, sagen Sie* (Głos z tego świata); [Stuchowisko radiowe: SDR SWF Saar 6.3.1980].
87. Nowakowski Marek: *Kopf und andere Erzählungen* (Zapis); Frankfurt/M. 1967, s.164 [Edition Suhrkamp 225].
88. Nowakowski Marek: *Rathaus* (Ratusz); [Stuchowisko radiowe: SDR 1.6.1975].
89. Nowakowski Marek: *Rundgang am Abend* (Obchód wieczorny); [Stuchowisko radiowe: SDR 19.9.1982].
90. Nowakowski Marek: *Trauergeleit* (In Paradisum); [Stuchowisko radiowe: SDR 25.10.1981].
91. Nowakowski Marek: *Wer schreit denn da?* (Skąd ten krzyk?); [Stuchowisko radiowe: WDR 18.1.1981].
92. Osęka Janusz: *Der Bratrost* (Rożen); [Stuchowisko radiowe: HR 10.3.1974].
93. Piotrowski Andrzej Wiktor: *Herr Karls Geburtstag* (Urodziny pana Karola) [Stuchowisko radiowe: SFB 13.11.1971].
94. Przybyszewski Stanisław: *Erinnerungen an das literarische Berlin* (Moi współcześni), Vorwort W.Hass; München 1965, s.315.
95. Putrament Jerzy: *Der Keiler - Roman* (Odyniec); Hamburg/Düsseldorf 1971, s.309 [Bibliotheca Polonica].
96. Putrament Jerzy: *Die Stiefkinder - Roman* (Pasierbowie); Hamburg/Düsseldorf 1970, s.266 [Bibliotheca Polonica]
97. Słonimski Antoni: *Der Zeittorpedo - Phantastischer Roman* (Torpeda czasu), Vorwort von S.Lem, Übersetzung v. F.Greve, Überarbeitung v. Klaus Staemmler, hrsg. v. F.Rottensteiner; Frankfurt/M. 1984, s.145 [Suhrkamp Taschenbuch 1028].
98. Stachura Edward: *Przemijanie czasu* [in: „Merkur“, 1974, IV kwartal].
Szczepańska Nora patrz Es Nora
99. Szczepański Jan Józef: *Ikarus* (Ikar); Frankfurt/M. 1980, s.240.
100. Szczepański Jan Józef: *Die Insel* (Wyspa); Frankfurt/M. 1980, s.322.
101. Szczepański Jan Józef: *Japanische Blumen - Erzählungen und Betrachtungen* (Japońskie kwiaty) [in Zusammenarbeit mit anderen Übersetzern]; Frankfurt/M. 1988, s.330 [Polnische Bibliothek].
102. Szczepański Jan Józef: *Der polnische Herbst - Roman* (Polska jesień); Frankfurt/M. 1983, s.367.
103. Szczepański Jan Józef: *Singen von Glück*; [in: „Begegnung mit Polen“, nr 17 (1980), 3, s.36-43].

104. Szczepański Jan Józef: *Vor dem unbekanntem Tribunal – Fünf Essays* (Przed nieznanym trybunałem); Frankfurt/M. 1979, s.153 [Suhrkamp Taschenbuch 594].
105. Szczypiorski Andrzej: *Amerikanischer Whisky und andere Erzählungen* (Amerykańska whisky); Zürich 1989, s.260.
106. Szczypiorski Andrzej: *Europa ist unterwegs - Essays und Reden*; Zürich 1996.
107. Szczypiorski: *Nacht, Tag und Nacht - Roman* (Noc, dzień i noc); Zürich 1991, s.300.
108. Szczypiorski Andrzej: *Notizen zum Stand der Dinge* (Z notatnika stanu wojennego; Z notatnika stanu rzeczy); Zürich 1990, s.236.
109. Szczypiorski Andrzej: *Die schöne Frau Seidemann - Roman* (Początek); Zürich 1988, s.270.
110. Szczypiorski Andrzej: *Selbstporträt mit Frau - Roman* (Autoportret z kobietą); Zürich 1994, s.256.
111. Taborska Agnieszka (Text) / Antoni Boratyński (Illustr.): *Die ausgetickte Uhr* (Szalony zegar); Düsseldorf 1994, nb.s.44.
112. Taborska Agnieszka (Text) / Franciszek Maśluszczyk (Illustration): *Die Mondgeister* (Noc w domu aptekarza); Düsseldorf 1996, nb.s.32.
113. Terlecki Władysław [Leon]: *David und die Jungfrau* (Dawid i panna); [Słuchowisko radiowe: Saar 1.11.1981]
114. Terlecki Władysław Leon: *Ruh aus nach dem Lauf - Kriminalroman* (Odpocznij po biegu); Frankfurt/M. 1984, s.177 [Suhrkamp Taschenbuch 1030].
115. Terlecki Władysław [Leon]: *Schreibbüro für Eingaben* (Biuro pisania podań na maszynie); [Słuchowisko radiowe: HR 16.3.1972].
116. Terlecki Władysław: *Zwei am Strand* (Dwóch na plaży); [Słuchowisko radiowe: NDR 26.11.1980]
117. Tonecki Michał: *Herr Lonek ist gekommen* (Przyszedł pan Lonek); [Słuchowisko radiowe: SWF 19.11.1966]
118. Tonecki Michał: *Mach mal schnell die Augen zu* (Zamknij na chwilę oczy); [Słuchowisko radiowe: SWF 20.11.66].
119. Twardochlib Andrzej: *Stunde um Stunde* (Godzina za godziną); [Słuchowisko radiowe: HR 11-17.3.1972]
120. Waldeck Ryszard / Andrzej Wiktor Piotrowski: *Die Badewanne* (Wanna); [Słuchowisko radiowe: WDR 22.6.71].
121. Wilkoń Piotr (Text) / Doris Eisenburger (Illustration): *Der Waschbär wäscht nicht mehr* (C szopie, który przestał pracować) (farbig illustriert); Düsseldorf 1995, s.28.
122. Wittlin Jerzy: *Lesen ist Silber, Schreiben ist Gold - Satirisches ABC des Literaturbetriebes* (Vademecum, wybór); Düsseldorf 1976, s.208.
123. Wittlin Jerzy: *Wie man ein Filmdrehbuch schreibt - Eine Satire*; [in: „Begegnung mit Polen”, nr 13 (1976), 3, s.33-37].
124. Wittlin Jerzy: *Wie man sich durchs Leben schlängelt* (Vademecum; wybór); Hamburg/Düsseldorf 1971, s.224. [Bibliotheca Polonica].
125. Wittlin Józef: *Mein Lemberg* (Mój Lwów) [mit 6 Fotografien von Guido Baselgia]; Frankfurt/M. 1994, s.82.
126. Wojciechowski Piotr: *Der Schädel-Roman* (Czaszka w czaszce); Hamburg/Düsseldorf 1973, s.354.
127. Wojciechowski Piotr: *Steinerne Bienen - Roman* (Kamienne pszczoły), [mit Kommentar des Übersetzers]; Hamburg/Düsseldorf 1970, s.203 [Bibliotheca Polonica].

must "suck in with their mothers' milk the sense and the substance of the language" into which he or she translates; it is the knowledge and awareness of the spirit of a given language that is decisive in the quality of a translation; the early years of K. Staemmler and Karl Dedecius spent in Poland had shaped that type of receptiveness which corresponds to what is truly Polish" and that is why their translations are considered by A. Szczypiorski as brilliant and worth the highest praise. In conclusion, the author points at the openness of the German society to Polish culture and literature.

Bogumił Skoczyński: Klaus-Dietrich Staemmler (1921-1999) - a friend to Polish literature

The article presents the biography of K. Staemmler, the most prominent, along with Karl Dedecius, translator of Polish literature into the German language in the 20th century. He is the author of German translations of over a hundred works of modern Polish literature. The table of contents of K. Staemmler's doctoral dissertation *Preussen und Livland in ihrem Verhältnis zur Krone Polen 1561-1586* presented at Göttingen University in 1949 is also included in the article. Additionally, short analyses of literary genres which were of interest to Staemmler's translational and bibliographical work as well as the bibliography of his translations from Polish literature and a bibliography of the publications on him are provided. The collection of his German collection of Polonica amounting to ca. 3,000 titles, including a unique collection of translations of Polish plays and radio plays into German, is currently housed in the holdings of Poznań University Library.

Ewa Lembicz: Austrian Library and Reading Room of the Adam Mickiewicz University in Poznań

The history, tasks and activities of the Austrian library and reading room of the Adam Mickiewicz University in Poznań is briefly presented in the article. The author shows the origins, goals, assignment of tasks and the regulations forming its service for the academic circles of the town. The paper focuses on the library's presentation, its organisation, management and services, with much emphasis given to information and circulation. The article analyses the culture forming elements in the activity of the library and its educational activity in its broadest meaning (German language classes, presentation of various aspects of Austrian culture: books, publications, films, exhibitions, competitions, lectures, meetings with authors, and the like).

Ewa Rodzielska: German Reading Room of Poznań University Library

The origin and the development of the German reading room of Poznań University library are shown and evaluated. Its close relation to the Goethe Institut in Germany is discussed. The paper describes the short history of the creation of German reading-rooms in Central and Southern Europe as well as in the Commonwealth of Independent States and its relation to the political changes that have taken place in the countries of the former "Soviet block".

Anna Rucińska-Nagórny, Artur Jazdon: The implementation of the Horizon integrated library management system at Poznań University Library and in other libraries of the library and information system of the Adam Mickiewicz University in Poznań

The article describes the implementation process of the integrated library system at Poznań University Library of the Adam Mickiewicz University in Poznań. Given are the rules of co-operation with other Poznań libraries of the Poznań Foundation of Scientific Libraries and other Polish libraries implementing the same library integrated system in relation to the project entitled "Library with Horizon".